

Особливості обліку і аналізу лізингових операцій

У сучасному світі і в Україні зокрема, популярності все більше набувають лізингові операції. Такі угоди на міжнародному рівні користуються великими перевагами, їх учасниками можуть бути як резиденти так і нерезиденти. Об'єктами, в рамках глобального бізнесу, виступають різні види активів, перш за все інтелектуальні, матеріальні, валютні і фондові активи, а також фінансові, банківські і кредитні інструменти. За своєю природою лізингові операції являють собою своєрідну форму оренди, що суттєво відрізняється від її інших форм, таких як найм, продаж в кредит і прокат.

Дослідження проблем обліку і аналізу, перспектив розвитку лізингових відносин проводили такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Аренс Э.А., Прилуцький Л.Н., Шабаліна Е.М., Адамс Дж.Н., Герасимович А.М., Монтгомері Р., Карп М.В., Кабатов О.В., Сміт Дж.В., Внукова Н.М., Лещенко М.І., Усача Б.Ф., Усенко Я.Б., Міщенко В.І. та інші. Їх дослідження внесли суттєві корективи у вирішення проблем методики та організації бухгалтерського обліку і аналізу лізингових операцій. І все ж, світова економіка продовжує розвиватись, тому дане питання потребує сучасних рішень, нових досліджень та вдосконалення.

Загальне поняття лізингу було визначено на Міжнародній конференції з питань лізингу в 1988 р., де була підписана Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг. Відповідно до поняття, що визначає дана Конвенція, лізинг являє собою операцію, в результаті якої, представник (надавач лізингу) передає у розпорядження користувача (отримувач лізингу) матеріальну власність, попередньо придбане представником і вибране за бажанням користувача, в обмін на виплату певних фіксованих внесків з урахуванням амортизації придбаної власності. Щоб зрозуміти особливості обліку і аналізу даних операцій, необхідно звернути увагу на деякі особливості вище зазначеного визначення [1].

По-перше, наслідком операції є отримання користувачем права на придбання матеріальної власності, яка може призначатися для використання в особистих або інших потребах користувача. По-друге, в тексті Конвенції звертається увага на те, що існує велика необхідність в регулюванні відносин між постачальником, представником і користувачем. Останній, окрім отриманих прав на власність, також має обов'язок утримувати предмет лізингу в робочому стані та використовувати його за призначенням. Разом із цим користувач зобов'язаний регулярно сплачувати внески. Третя особа – постачальник, бере на себе ту ж відповідальність стосовно користувача, що і представник, хоч і не є стороною контракту про продаж. Представник не несе відповідальності у разі не виконання доставки об'єкта лізингу, за виключенням тих випадків, коли є його пряма причетність до цього [1].

Облік лізингових операцій відрізняється відповідно до їх суб'єктів. Зі сторони представника, об'єкт наданий у фінансову оренду, відображається в бухгалтерському обліку як дебіторська заборгованість користувача. Залишкова вартість об'єкта лізингу, що списується з балансу представника в момент його передачі у фінансовий лізинг, відображають у складі інших витрат, тобто собівартості реалізованих необоротних активів. Доходами являються дохід від реалізації необоротних активів та фінансовий дохід, який має бути отриманий надавачем лізингу [2].

Щодо розподілу фінансового доходу представника між звітними періодами, то він здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості користувача на початок звітного періоду. Для обліку об'єкта лізингової операції призначений 286 субрахунок «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». Заборгованість, за передане у фінансову оренду майно, надавач лізингу відображає на субрахунку 181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду».

Користувач відображає предмет оренди в бухгалтерському обліку одночасно як актив і як зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою, тобто справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів. Це означає, що одержувач лізингу ставить об'єкт фінансового лізингу на баланс та амортизує його. Це являється основною відмінністю між обліком фінансової оренди та оперативної. Розрахунки з фінансової оренди користувач відображає на субрахунку 531 «Зобов'язання з фінансової оренди». Важливим аспектом обліку лізингових операцій є амортизація об'єкта фінансової оренди. Вона нараховується протягом очікуваного періоду використання активу, ним є строк корисного використання або строк оренди, зазвичай вибирають коротший із двох періодів [2].

Слід зазначити, що відображення лізингових операцій у бухгалтерському обліку залежить від того, чи є надавач лізингу виробником. Ці відмінності стосуються лише відображення вибуття активів при їх передачі та їх оприбуткування піз час повернення і обліку частини поточної дебіторської заборгованості, що використовуються для відображення доходу. В тому випадку, коли представник є постачальником, тобто виробником, то вартість об'єкта відображається як дебіторська заборгованість користувача, що включає суми платежів за реалізацію готової продукції і теперішньої негарантованої ліквідної вартості орендованого майна [3].

Облік лізингових операцій залежить від багатьох його факторів, суб'єктів та об'єктів. Важливо враховувати усі аспекти аналізованої процедури. Поряд із цим, також необхідно зазначити, що лізинг має також переваги і недоліки, що слід враховувати при проведенні даного роду операцій. Даний вид діяльності також має досить суттєві ризики, що повинні враховувати всі сторони при укладенні договору.

Широке застосування лізингу пов'язано із його головною перевагою – він приносить вигоду усім учасникам відносин. Паралельно із заключенням лізингового договору проводиться ряд додаткових операцій, що також є вигідними як для надавача так і для користувача: реєстрація устаткування, отримання експортних ліцензій, оформлення фінансової документації, надання податкових, валютних та фінансових пільг. Одним із прикладів може бути виділення державою субсидії із фонду фінансування експорту. Суміжні послуги лізингової компанії також можуть включати транспортне обслуговування, монтаж та встановлення устаткування, запуск об'єкта, здійснення ремонтних робіт, підготовку кадрів та інші послуги. Щодо податкових пільг, то податковий режим країни надавача лізингу може надати право на прискорене амортизаційне списання майна отриманого в користування. Також лізинг суттєво знижує ризики пов'язані із володінням активами. Необхідно врахувати, що аналіз закордонних практик здійснення лізингових операцій показує, що їх економічне значення дуже тісно пов'язано із перевагами лізингових операцій.

До специфічних недоліків лізингу слід віднести те, що кінцева вартість операції зазвичай виходить більшою, ніж придбання устаткування в кредит. Платежі повинні бути регулярними та є обов'язковими, вони не залежать від стану устаткування та результатів господарської діяльності. Вище зазначені переваги щодо пільг від амортизації достаються надавачу лізингу. Також збільшуються фінансові ризики підприємств, що, як наслідок, вимагає надання додаткових гарантій або завдатка. Найважливішим є те, що даного роду угоди характеризуються високою юридичною складністю та потребують детального розгляду. До інших ризиків можна віднести ліквідність, тобто втрату цінності майна, і власне втрата майна. За останній відповідають страхові компанії, уникнути таких ризиків можливо через збільшення авансу або за рахунок укладення договору про зворотній викуп постачальником.

Отже, можна зробити висновок, за своєю природою лізингові операції є достатньо складними. Їх суть полягає в інвестуванні коштів у нерухоме майно, устаткування, тощо, що передається у користування за договором передачі об'єкта у фінансову оренду. Відображення лізингових операцій у бухгалтерському обліку залежить від багатьох факторів, він відрізняється відповідно до того, чи відображається операція в обліку надавача лізингу чи в отримувача, які строки дії договору, також враховується амортизація, вартість об'єктів та інше. Учасники лізингових операцій повинні враховувати усі їх переваги, недоліки та ризики, аби уникнути фінансових збитків та отримати максимальну вигоду. В Україні більш розвинутим є операційний лізинг, ніж фінансовий. Діяльність лізингових компаній на даний час блокується декількома факторами, такими як не впорядкована діяльність податкової та митної служб, законодавчі акти, які не передбачають багатьох аспектів даних операцій та інше. Без вдосконалення діяльності цих органів перспективи лізингу в нашій державі не є оптимістичними, а отже, увага має бути приділена регулюванню даних операцій для їх подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Рибалкін В. Е. Международные экономические отношения: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям / Валерій Євгенович Рибалкін., 2012.
2. Законодавство України, Мінфін України; Наказ, Положення від 09.08.2013 № 181 Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 "Оренда"
3. Зубілевич С. Я. Посібник з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами України [Електронний ресурс] / С. Я. Зубілевич. – Режим доступу: <http://www.ampassports.info/jtllms-party/rplwt.html>. – Назва з екрана
4. Хомуляк Т. І. Облік і аудит лізингових операцій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук / Хомуляк Тарас Ігорович – Тернопіль, 2008. – 22 с.
5. Понятие лизинга. Особенности международных лизинговых операций [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/5080227/page/8/>.